

Arnika – program Toxické látky a odpady

Chlumova 17, 130 00 Praha 3

e-mail: toxik@arnika.org

www.arnika.org/o-programu

tel./fax: 222 781 471, GSM: 774 406 825

Splní Česká republika skládkovou směrnici o odpadech a za jakou cenu?

Požadavky směrnice

Směrnice Rady 1999/31/ES, o skládkování odpadů, přijata Radou 26. dubna 1999 a zveřejněna v Úředním věstníku ES (Official Journal of the European Communities) 16. července 1999. Český překlad směrnice je dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0031:CS:HTML>.

Z hlediska omezování ukládání biologicky rozložitelných odpadů je klíčový článek 5 směrnice, který požaduje, aby

- a) nejpozději do pěti let ode dne stanoveného v čl. 18 odst. 1 bylo množství komunálních biologicky rozložitelných odpadů ukládaných na skládku sníženo na 75 % (hmotnostních) z celkového množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů vyprodukovaných v roce 1995 nebo během posledního roku před rokem 1995, pro který jsou k dispozici normalizované údaje Eurostat;
- b) nejpozději osm let ode dne stanoveného v čl. 18 odst. 1 bylo množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů ukládaných na skládky sníženo na 50 % (hmotnostních) z celkového množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů vyprodukovaných v roce 1995 nebo v průběhu posledního roku před rokem 1995, pro který jsou k dispozici normalizované údaje Eurostat;
- c) nejpozději patnáct let ode dne stanoveného v čl. 18 odst. 1 bylo množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů ukládaných na skládku sníženo na 35 % (hmotnostních) z celkového množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů vyprodukovaných v roce 1995 nebo v průběhu posledního roku před rokem 1995, pro který jsou k dispozici normalizované údaje Eurostat.

Česká republika využila možnost odložit toto plnění o 4 roky (z důvodu skládkování více než 80 % komunálních odpadů dle normalizovaných údajů v Eurostatu).

Za stejně důležitý lze považovat také článek 6, který kromě jiného požaduje, aby odpady byly ukládány na skládku pouze po předchozí úpravě. Toto ustanovení nelze vztahovat na inertní odpady, u kterých není úprava technicky proveditelná nebo na jakékoli jiné odpady, u nichž taková úprava nepřispívá k naplnění cílů této směrnice stanovených v článku 1 tím, že by došlo ke snížení množství odpadů nebo rizika pro zdraví lidí nebo životní prostředí.

Některé problémy implementace článku 5 a 6 směrnice v ČR

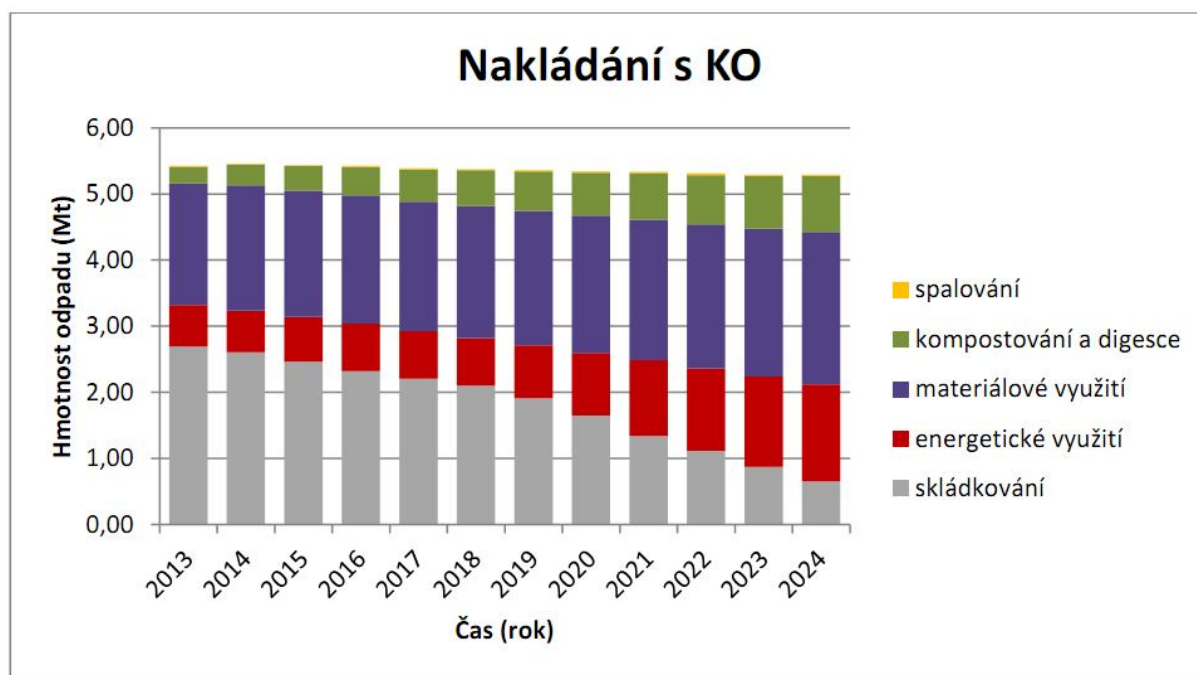
a) Omezování ukládání biologicky rozložitelných odpadů na skládky

Článek 5 požaduje postupné omezování ukládání biologicky rozložitelných odpadů na skládky. Omezení je limitováno ve vztahu k produkci v roce 1995, přičemž se článek odvolává na normalizovaná data ohlašovaná do Eurostatu.

Naplnění tohoto článku je pro ČR velmi náročný, dokonce lze říci, že náročnější než pro většinu států EU15. A to i v těchto zemích se o daném požadavku téměř 10 let diskutovalo. Větší náročnost vyplývá z historických důvodů. V ČR se v roce 1995 jenom omezeně nakládá s odpady ze zahrad a parků, svoz bioodpadu z domácností neexistuje. Z tohoto důvodu evidovaná produkce biologicky rozložitelných odpadů k roku 1995 vychází pouze na 148 kg na osobu, což je podstatně méně než v zemích, kde se nakládání s bioodpady eviduje a kde se bioodpady třídí. Například Německo jako výchozí hodnotu pro rok 1995 nahlásilo 346 kg na osobu.

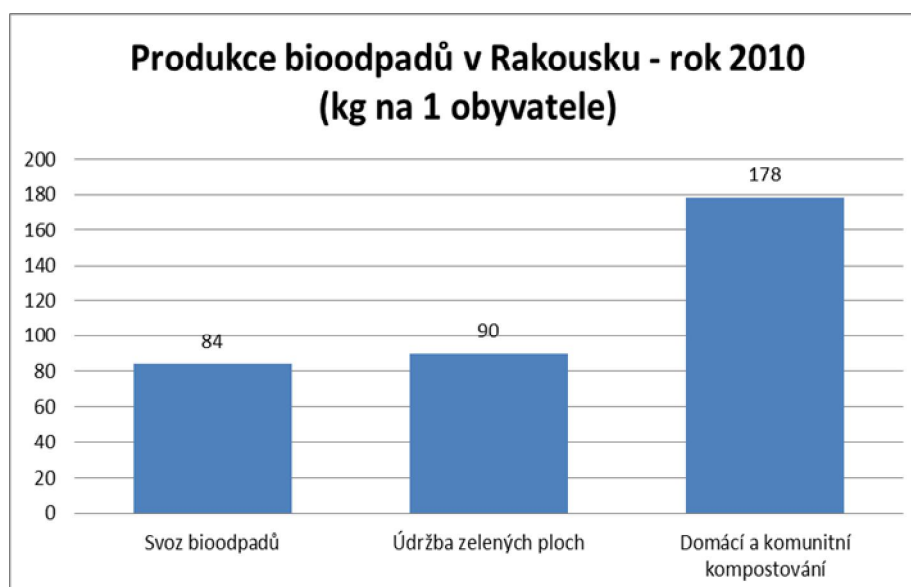
Analytická studie Svazu měst a obcí ČR a Asociace krajů ČR předpokládá výrazný nárůst produkce odpadů ze zahrad a parků v budoucích letech. Prognóza uveřejněná v této studii předpokládá nárůst množství vytríděných bioodpadů ze 136544 tun v roce 2010 na 917786 tun v roce 2020 a předpokládaná investice do nádob na svoz bioodpadu je odhadována na 300 milionů korun. Přitom nepředpokládá pokles množství směšného komunálního odpadu.¹

V rámci přípravy nového Plánu odpadového hospodářství ČR na roky 2015 až 2024 byla vytvořena prognóza budoucího vývoje nakládání s komunálními odpady. V rozporu ke studii Svazu měst a obcí ČR předpokládá tato prognóza, že zpracování bioodpadů povede k výraznému poklesu množství směšného komunálního odpadu a že v absolutních hodnotách množství komunálních odpadů neporoste. Tato prognóza podle našeho názoru opakuje stejnou chybu, jako byla učiněna při odhadu produkce biologicky rozložitelných odpadů pro rok 1995.

Jiným příkladem sporného přístupu ČR k plnění skládkové směrnice ukazuje příklad Rakouska. Na grafu níže je vidět evidovaná produkce bioodpadů v Rakousku v roce 2010 a odhad množství, které projde domácím a komunitním kompostováním.

¹ Studie je dostupná na webu <http://www.smocr.cz>

Zdroj: Die Bestandsaufnahme der Abfallwirtschaft in Österreich Statusbericht 2012²

Z výše uvedených příkladů vyplývá, že údaj o produkci biologicky rozložitelných odpadů za rok 1995 byl silně podhodnocen a že toto podhodnocení silně ovlivňuje strukturu nakládání s odpady v ČR. Platí to i přesto, že údaj za rok 1995 byl upraven a proti skutečnosti navýšen³. K tomu došlo z důvodu velkých rozdílů ve statistikách produkce komunálních odpadů v roce 1995 (2.038.000 tun), v roce 1996 (odhad 3.200.000 tun) a v roce 1998 (3.794.192 tun). Podstatné pro posouzení kvality odhadu je i evidovaná produkce odpadu ze zahrad a parků (kat. č. 200201), která byla v roce 1998 jen asi 14 kg na 1 obyvatele. Předpoklad, že další podíl tohoto odpadu skončil ve směsném komunálním odpadu, není správný, neodpovídá tomu složení tohoto odpadu. Nakládalo se s ním tedy jiným, neevidovaným způsobem.

Špatně stanovené množství produkce biologicky rozložitelných odpadů k roku 1995 není jen problém ČR. Evropská komise ví o velkých rozdílech mezi jednotlivými státy. Jednotlivé země se ale samy musejí ozvat, pokud budou chtít výchozí stav revidovat. Náš hodně konzervativní odhad je, že reálná produkce biologicky rozložitelných odpadů v roce 1995 byla o 100 až 120 kg na 1 obyvatele vyšší. Článek 5 skládkové směrnice by pak bylo možné naplnit i bez výstavby významnějšího počtu spaloven a především by k jeho splnění z větší míry vedlo i zavedení evidence nakládání s odpady ze zahrad a parků.

Bilanci BRKO k roku 1995 podcenila řada zemí. Velká Británie požádala o změnu v roce 2010. Pro ČR by její krok mohl být inspirativní, i proto, že to byla právě metodika britské DEFRA, kterou jsme pro českou bilanci BRKO použili (tabulka na další straně).

² dostupné na stránkách www.lebensministerium.at

³ Situační zpráva o biologicky rozložitelných komunálních odpadech v ČR, Kotoulová Zdenka, SLEEKO,

	Produkce BRKO 1995	Cíl pro rok 2010 (75 % roku 1995)	Cíl pro rok 2013 (50 % roku 1995)	Cíl pro rok 2020 (35 % roku 1995)
Definice BRKO původní (tisíce tun)	18260	13695	9130	6391
Definice BRKO nové (tisíce tun)	35688	26766	17844	12491

Zdroj: EEA report 2/2013, Velká Británie, <http://www.eea.europa.eu/publications/managing-municipal-solid-waste>

b) Zákaz ukládání neupravených odpadů na skládky

Zákaz ukládání neupravených odpadů na skládky se jeví jako daleko složitější požadavek, který však není ve směrnici přesně specifikován. ČR tento požadavek článku 6 ukládat na skládku pouze upravené odpady obešla v případě směsného komunálního odpadu tím, že tento odpad považuje za upravený, protože z něho domácnosti (do určité míry) vytrídí papír, plasty, sklo a některé další druhy odpadů.⁴

Zda je takovýto výklad možný, či byl připomínkován EK nevíme. Rozhodně je to ale podle nás výklad sporný, který na dlouhé roky ovlivnil způsob nakládání s odpady v ČR. Pokud MŽP ČR svůj postoj k tomuto odpadu přehodnotí, bude to znamenat skutečně velký zásah do českého odpadového hospodářství. Hlavně z důvodu vyšší produkce směsného komunálního odpadu oproti zemím, které již zákaz skládkování neupraveného odpadu přijaly (například Německo, Rakousko). Myslíme si ale, že i zde by první kroky měly vést ke snižování množství tohoto typu odpadu. V řadě regionů je produkce směsného komunálního odpadu podstatně nižší než v ČR. Nejlepší oblasti již produkují tohoto odpadu pod 100 kg na 1 obyvatele a rok.

Závěry a doporučení

V případě, že by došlo k přehodnocení produkce biologicky rozložitelných odpadů k roku 1995, staly by se požadavky směrnice rozumné a splnitelné. Množství BRKO lze pro rok 1995 konzervativně odhadnout na 240 až 260 kg na 1 obyvatele. V tom případě bychom s plněním článku 5 skládkové směrnice neměli problémy. Podle šesté hodnotící zprávy jsme v roce 2010 uložili na skládku 131 kg/obyv., tedy skládková směrnice by byla s velikou rezervou plněna. Současně je předpoklad i pro její plnění v roce 2013. Nebo by při jednání s Evropskou komisí šel uplatnit i jiný model, který by zohledňoval skutečnost, že v ČR se s odpady z parků a zahrad nakládá jiným způsobem a hlavní důraz by ČR v oblasti komunálních odpadů mohla klást na práci vedoucí ke snižování produkce směsného komunálního odpadu (kat. č. 200 301). Jeho produkce v řadě zemí významně klesla. Dokud nedojde k tomuto poklesu i u nás, je problematické uvažovat o zákazu jeho skládkování, příp. o zákazu skládkování neupraveného směsného komunálního odpadu. Místo toho v červenci 2014 Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky schválila novelu zákona o odpadech č. 185/2001 Sb., která požaduje po obcích povinně zajistit místa pro odložení biologicky rozložitelných odpadů (podrobnosti může MŽP ČR upravit vyhláškou) a která zakázala ukládat na skládky od 1. ledna 2024 směsný komunální odpad a recyklovatelné a využitelné odpady

⁴ Viz Vyhláška č. 294/2005 Sb. o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využívání na povrchu terénu a změně vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady

(podrobnosti opět budou upraveny vyhláškou)⁵.

I když přijetí tohoto usnesení a návrhu na změnu zákona o odpadech č. 185/2001 Sb. lze do určité míry považovat za krok správným směrem, problém je v tom, že k naplnění těchto cílů bude třeba učinit ještě řadu dalších kroků, které nikdo nezvážil.

Zvážit by se měla například skutečnost, že na rozdíl od zemí, kde byl zaveden zákaz skládkování neupraveného směsného komunálního odpadu, je v ČR mnohem více topenišť na tuhá paliva, a tudíž je produkováno mnohem více popelovin. Může být zaveden jejich sběr (sbírá se např. v některých regionech v Bavorsku). Tento odpad asi jinak než na skládku uložit nelze a je zbytečné ho upravovat.

Kromě zavedení povinného sběru bioodpadů je třeba vypracovat modely nakládání s těmito odpady v obcích a městech různé velikosti. Tříděný sběr bioodpadů a jejich svoz není levný. Náklady na svoz bioodpadu jsou podobné nákladům na svoz směsného komunálního odpadu, dokonce mohou být vyšší v případě, že se v dané oblasti nesveze dostatečné množství materiálu a svozová technika bude méně vytěžována. Kompostárny nejsou v ČR rozmístěny rovnoměrně, tudíž některé regiony budou mít vyšší náklady na svoz bioodpadu z důvodu delších přepravních tras.

Z ekonomických důvodů je v zahraničí uplatňován i model sběru pouze kuchyňských odpadů do malých nádob a svoz zahradního odpadu je řešen jiným způsobem. I to je třeba zvážit před stanovením povinnosti sběru bioodpadu v obcích. A konečně, menší obce by z nákladových a logistických důvodů měly klást důraz na podporu domácího a komunitního kompostování. Dalším závažným důvodem, ukazujícím na to, že přijatá novela zákona o odpadech č. 185/2001 Sb. může být předčasná je fakt, že není dořešena otázka odbytu kompostů v zemědělství, případně možnost vyššího zapojení zemědělců již v rámci nakládání s tímto odpadem (včetně toho, že jim to zajistí určité příjmy).

Na následujícím obrázku (viz další strana). Vidíme toky odpadů rakouským hospodářstvím v roce 2009. Z obrázku je patrné, že zákaz skládkování neupravených komunálních odpadů nevedl k úplnému omezení skládkování. Do jisté míry se jedná i o hru s čísly, neboť odpady ze spaloven a výstupy z mechanicko-biologické úpravy odpadů již nejsou považovány za komunální odpad a jako takový ve statistikách Eurostatu k těmto odpadům nefigurují. Skládkovány ale jsou.

Tento materiál vznikl jako výstup v kampani Arniky „Nespaluj, recykluj“, kterou finančně podpořily nadace: Nadace rodiny Orlických, Nadace Partnerství a Global Greengrants Fund.

Praha, srpen 2014

Zpracoval: Milan Havel, Arnika, program Toxické látky a odpady

⁵ Usnesení Výboru pro životní prostředí PS ČR, <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=100318>.

Nakládání s komunálním a živnostenským odpadem v Rakousku rok 2009

